

STRATEGICKÝ PLÁN PREVENČIE ŠIKANOVANIA

Úvod

Šikanovanie, násilie a agresivita sa v súčasnom období stáva vážnym problémom, ktorý sa prejavuje v školách a školských zariadeniach. Preto je potrebné sa tejto téme venovať hlavne v oblasti prevencie. Legislatívne sa opiera o Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. z marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach a **Smernici č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach.**

Hlavným cieľom tohto plánu je navrhnuť preventívne aktivity a programy na elimináciu patologických javov v našej škole. Materiál obsahuje aj doporučené postupy riešenia situácií. Obsahuje nielen základné informácie o šikanovaní, o formách jeho prejavov, ale aj návrhy na riešenie, spôsoby preventívneho pôsobenia učiteľov, potrebu spolupráce s rodičmi žiakov a príslušnými inštitúciami.

1. Šikanovanie ako sociálno-patologický jav v školách

Sociálno-patologické javy je zhrňujúci pojem pre nezdravé, nenormálne, obecné nežiaduce spoločenské javy. Najčastejšie sa vyskytujúce sociálno-patologické javy sú záškoláctvo, šikanovanie, agresia, agresivita, týranie, zanedbávanie a zneužívanie deti, kriminalita, prostitúcia, vandalizmus, alkoholizmus a iné drogové závislosti.

Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cielené a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.

Podstatnými znakmi šikanovania sú:

- a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) opakované útoky,
- d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou.

Šikanovanie sa prejavuje v priamej podobe: fyzickými útokmi, urážlivými prezývkami, nadávkami, posmechom, tvrdými príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzením veci a pod.

Šikanovanie sa môže prejavovať i v nepriamej podobe, napr. prehliadaním a ignorovaním obeť.

Šikanovanie sa môže uskutočňovať aj medzi žiakmi v triede či výchovnej skupine a odohráva sa najmä v čase prestávok, cestou do školy a zo školy alebo v čase mimo vyučovania. Škola alebo školské zariadenie zodpovedá za deti a žiakov v čase vyučovania a školských akcií.

Obeť šikanovania môže mať niektoré z týchto vlastností: dieťa tiché, citlivé, slušné, plaché, bojzlivé, menej fyzicky zdatné, neschopné pobiť sa, odlišuje sa od svojich rovesníkov, dieťa osamelé, bez kamarátov, dieťa odlišnej rasy, kultúry, jazyka, náboženstva, prichádza do sformovaného kolektívu.

Šikanovanie nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované a pedagóg musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť a každej jeho obeť poskytnúť okamžitú pomoc.

Šikanovanie žiakov môže naplňať skutkovú podstatu priestupkov (zodpovednosť od 15 rokov) alebo môže ísť o trestný čin (zodpovednosť od 14 rokov).

2. Možné príčiny šikanovania

Vonkajšie činitele:

a) rodina

- štýly rodinnej výchovy
- patologické rodinné prostredie
- negatívne vzory v rodine
- nízka vychovávateľská pripravenosť rodičov
- nerešpektovanie autority rodiča

b) škola

- predimenzované učivo
- množstvo vyučovacích hodín a množstvo žiakov v triedach
- vystresovaní, unavení, demotivovaní učitelia a žiaci
- učitelia nepripravovaní na výchovné pôsobenie

c) partia

- konformizmus v partiách
- kriminalita, vandalizmus, agresia
- drogové závislosti
- promiskuita

d) médiá

- predkladanie negatívnych vzorov
- denne prezentovaná agresia a násilie v médiách

Vnútorne činitele

- a) hereditárna podmienenosť a genetická výchova,
- b) poruchy centrálného nervového systému,
- c) dispozície k neurózam a psychózam,
- d) psychické poruchy rôznej etiológie – na základe vonkajších podnetov môžu vyvolať poruchy správania rôznej závažnosti, pričom je podstatná ich vzájomná interakcia.

3. Prevencia

Za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania a agresivity zodpovedá riaditeľ školy. V rámci účinnej prevencie šikanovania je potrebné:

- a) vytvoriť pozitívnu klímu v škole,
- b) navodiť úzku spoluprácu medzi žiakmi, zamestnancami školy, rodičmi a jasne vymedziť možnosti oznamovať aj zárodky šikanovania (pri zachovaní dôvernosti takýchto oznámení),
- c) v školskom poriadku školy jasne stanoviť pravidlá správania vrátane sankcií za ich porušenie, viesť písomné záznamy o riešení konkrétnych prípadov šikanovania,
- d) zaistiť v súlade s pracovným poriadkom zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení i v čase mimo vyučovania žiakov a to najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať,
- e) oboznámiť pedagogických zamestnancov so systémom školy pre oznamovanie a vyšetrovanie šikanovania, zvyšovať informovanosť pedagogických zamestnancov, organizovať semináre s odborníkmi zaoberajúcimi sa danou problematikou,
- f) informovať pedagogických zamestnancov, žiakov, aj rodičov o tom, čo robiť v prípade, keď sa dozvedia o šikanovaní (napr. umiestniť na prístupné miesto kontakty a telefónne číslo na inštitúcie, ktoré sa problematikou šikanovania zaoberajú),
- g) zabezpečiť vzdelávanie v oblasti prevencie šikanovania najmä triednych učiteľov, koordinátorov prevencie a výchovných poradcov,
- h) spolupracovať s odborníkmi z príslušného CPPP a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských a preventívnych služieb v regióne,
- i) v pracovnom poriadku školy vymedziť oznamovaciu povinnosť pre pedagogických aj nepedagogických zamestnancov,
- j) zaangažovať do riešenia a do prevencie šikanovania žiakov

3.1. Práca triedneho učiteľa

V rámci univerzálnej prevencie bude triedny učiteľ poskytovať žiakom nielen informácie o šikanovaní, ale aj rady ako mu predchádzať a to prevažne zážitkovou formou, ktorú prijímajú oveľa lepšie ako klasickú prednáškovú formu. Formou zážitku si žiaci dokážu oveľa efektívnejšie osvojiť nové poznatky a informácie, intenzívne na ne reagovať. Pre riešenie tohto problému je nevyhnutné vytvoriť

atmosféru otvorenej a dôvernej komunikácie, ktorá žiakom umožní o danej problematike diskutovať, vymieňať si postrehy, či skúsenosti a zároveň im pomôže vyvinúť vlastné stratégie a nápady na to, ako sa s týmto nežiaducim javom vysporiadať.

Námety pre prácu s triednym kolektívom:

1. Diskusia

Žiaci sa aktívne zapájajú do diskusie na tému „čo je podľa Vás šikanovanie?“ odpoveďami typu:

- keď sa spolužiaci druhému opakovane vysmieávajú za to, z akej rodiny pochádza, ako sa oblieka, že sa dobre učí, že poslúcha učiteľov,
- keď sa spolužiaci druhému vyhrážajú počarbaním zošita, vysypaním vecí z tašky,
- keď neurobí čo chcú,
- keď spolužiaci druhému berú desiatu, peniaze alebo osobné veci,
- keď spolužiaci druhému robia veci, ktoré sú mu nepríjemné (napríklad nadávajú mu, strkajú do neho, schovávajú mu veci, opakovane ho urážlivo prezývajú).

2. Práca v skupinách

Žiaci pracujú v skupinkách a prostredníctvom hovorca odprezentujú ostatným svoje postrehy na vlastnosti agresora a obete. Ostatní členovia skupiny reagujú na prezentáciu, prípadne ju dopĺňajú o ďalšie pohľady. Najčastejšie vlastnosti agresorov:

- fyzicky zdatní chlapci (dievčatá nie sú výnimkou), niekedy sa však spojí inteligencia s bezohľadnosťou a krutosťou a vyváži nedostatok telesnej sily,
- sebaistí jedinci, túžiaci ovládať druhých, bezohľadne sa presadzovať, drzo sa správajú k dospelým aj k rovesníkom, majú tendenciu prekračovať normy spoločenského správania.

3. Brainstorming

Učiteľ pracuje so žiakmi formou brainstormingu na tému „Ako sa môžeš brániť, čo môžeš urobiť?“ Necháme žiakov voľne sa vyjadrovať, odpovede zapisujeme na tabuľu a na záver zhrnieme do niekoľkých bodov:

- keď do teba niekto zapára, nedaj sa vyprovokovať,
- keď máš ísť okolo tých, ktorí ťa bijú, berú ti veci, nechodievaj sám, počkaj na nejakú skupinku a pridaj sa k nim, aj keď ich vôbec nepoznáš,
- vyhýbaj sa miestam, kde by ťa mohol niekto zbiť alebo ti niečo zobrať,
- keď nemáš kamarátov, skús si ich nájsť,
- povedz o svojich problémoch rodičom a požiadaj ich o radu,
- keď sa šikanovanie deje v škole, oznám to učiteľovi, ktorému dôveruješ,
- môžeš zavolať na Linku detskej istoty, Linku dôvery alebo do CPPPaP. Čísla nájdeš na internete, alebo ti poradia učitelia.

4. Modelové situácie

Žiaci v menších skupinkách spoločne riešia zadané modelové situácie. Z ponúknutých možností si po vzájomnej diskusii vyberú tú najsprávnejšiu a svoju voľbu prezentujú pred celou triedou. Cieľom je, aby žiaci pochopili, že nie je správne:

- nečinne sa prizerať šikanovaniu,
- schvaľovať agresívne správanie svojich spolužiakov,
- odsudzovať niekoho, kto je iný, slabší, má nejaký fyzický hendikep,
- mlčať, keď vidia nečestnosť, ponižovanie druhých,
- byť ľahostajní, keď sa stanú svedkom šikanovania.

Žiakom zdôrazňujeme, že celý problém sa začne riešiť až vtedy, keď šikanovanie ohlásia a vyhľadajú pomoc.

5. Iný typ preventívnych programov podľa situácie v triednom kolektíve

- Informačné programy zamerané na znalosti medzi mladými ľuďmi o následkoch násilia a šikanovania. Informácie sú poskytované aj o právnych dopadoch. Pozornosť je venovaná negatívnym účinkom, sociálnemu prostrediu človeka a psychologickému zdraviu. Zahŕňajú aktivity v mnohých formách, sem patria: prednášky, frontálne vyučovanie, filmy a videá, diskusie a debaty.
- Programy zamerané na zručností rozhodovania učia žiakov stratégie na identifikovanie problémov nachádzanie riešení a volenie si z alternatív. Zahŕňajú tréning zručností. Tieto programy sa nutne nezameriavajú na aktérov šikanovania. Aktivity môžu byť prezentované formou prednášok, diskusií, hrania rolí a zadávaním úloh. Pokus ovplyvniť a zvýšiť zručnosti racionálne sa rozhodovať, ako aj aplikovať racionálne procedúry pri riešení problémových situácií.
- Programy zamerané na dávanie si záväzkov podporujú žiakov, aby sa zaručili alebo zaviazali, že sa vyhnú používaniu násilia (napr. triedna súťaž). Tento záväzok je niekedy postavený na morálnych princípoch. Aktivity majú často diskusný charakter, kým záväzky sú často ustanovené v petíciách alebo zmluvách. Pokus ovplyvniť mladých ľudí, aby si dali silný osobný záväzok, že násilie pri riešení konfliktov nebudú používať.

3.2 Úloha učiteľa

Učitelia sa nepochybné najlepšie hodia na to, aby prevzali úlohu vykonávať výchovnú prevenciu, pretože žijú so žiakmi. Učitelia môžu svojim žiakom priamo alebo nepriamo pomôcť pri tom, aby sa žiaci situovali ku svojim vlastným postojom k drogám, zdraviu, životným hodnotám, aby žili v súlade s vlastným presvedčením.

Úlohy učiteľa:

- vytvárať pozitívnu klímu na vyučovacích hodinách. Každý pedagogický zamestnanec školy má nespochybniteľne kľúčové postavenie pri vytváraní sociálne pozitívnej klímy školy a triedy, ktorá sa odráža vo vzťahu k žiakovi, k jeho vzdelávaniu a výchove a správnom prístupe k rodičom. Podstata prevencie spočíva v kombinácii a rovnováhe prirodzenej autority učiteľa a posilnení demokracie a kooperácie v triede a v škole,
- neučiť nudne, pýtať sa žiakov na ich názory, diskutovať s nimi a pokojne vysvetľovať stanoviská,
- akceptovať aj iné názory žiakov, dávať im možnosť voľby prostredníctvom triednej samosprávy,
- otvorene a ústretovo pracovať s rodičmi v prospech rozvoja žiaka,
- mať dôveru žiaka, nedopustiť správanie ponižujúce ľudskú dôstojnosť,
- všímať si správanie žiakov počas prestávok, riešiť problémy v spolupráci s triednym učiteľom,
- informovať rodičov o postupe pri riešení šikanovania,
- vzdelávať sa v oblasti prevencie šikanovania,
- spolupracovať s psychológmi, kontaktovať CPPP a P.

Učitelia budú dbať na to, aby sa vyhli unáhleným záverom, vo svojich súdoch musia byť veľmi opatrní, musia veľmi pozorne počúvať, čo im rozprávajú zúčastnené strany a súčasne by mali ich výroky a tvrdenia overiť u ostatných.

Učitelia jednotlivých predmetov, zvlášť spoločenskovedných oboznamujú žiakov s právami dieťaťa.

Práva dieťaťa spadajú do skupiny tých ľudsko-právnych dokumentov, ktoré sa zaoberajú právami zvlášť ohrozených skupín vyžadujúcich ochranu. Dohovor o právach dieťaťa formuluje potrebné kroky vzhľadom na špeciálne postavenie detí, ktoré sú relatívne neschopné obhajovať vlastné záujmy. Preto je potrebné venovať im zvláštnu pozornosť a starostlivosť.

3.3 Celoškolské preventívne aktivity

Dotazník

Dotazník slúži na to, aby sme zistili, či sa v našej škole tiež vyskytujú žiaci, ktorí znepríjemňujú pobyt iným žiakom a učiteľom v škole. Tento prieskum dotazníkom sa vykonáva raz ročne naraz vo všetkých triedach. Dotazník vypracuje koordinátor prevencie. S výsledkami oboznámi riaditeľa školy a pedagogickú radu. Na základe výsledkov prieskumu navrhne riešenia na zlepšenie atmosféry školy.

Schránka na podnety

Pri zborovni je umiestnená schránka, do ktorej môžu všetci žiaci, učitelia, rodičia, zamestnanci školy prispievať aj anonymne, zdôverovať sa a ohlásiť šikanovanie. Schránku vyberá každý deň koordinátor školy. Akútne problémy rieši ihneď v spolupráci s triednym učiteľom a s psychológom.

Beseda s odborníkom

Raz ročne usporiadame pre žiakov besedu s odborníkom špecialistom.

Elektronické informačné zdroje

Učiteľom, žiakom rodičom odporúčame využívať tieto materiály:

- Prevencia šikanovania: <http://www.prevenciasikanovania.sk/>
- Občianske združenie Spoločne proti kriminalite: http://www.oz-spk.sk/info/zakladne_info/

4. Oblasť spolupráce

Pri podozrení na šikanovanie žiaka je potrebná spolupráca vedenia školy, koordinátora prevencie, výchovného poradcu, triedneho učiteľa a ostatných učiteľov s rodičmi dotknutých žiakov. Učitelia sú povinní upozorniť rodičov žiakov na to, aby si všímali možné príznaky a poskytli pomoc pri riešení. Pri pohovore s rodičmi sú učitelia povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií. Spoluprácu pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu obstaráva koordinátor prevencie.

Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru Policajného zboru SR.

Riaditeľ školy bez zbytočného odkladu oznámi orgánu sociálno-právnej ochrany (ÚPSVaR, odbor sociálnych vecí) skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.

5. Riešenie šikanovania

Učiteľ, alebo vychovávateľ, ktorému bude známy prípad šikanovania a neprijme v tomto smere žiadne opatrenie sa vystavuje riziku trestného postihu. Takýmto konaním môže pedagogický zamestnanec naplniť i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámia trestného činu, alebo ublíženia na zdraví.

Odporúčaný postup školy pre riešenie šikanovania:

1. Pri zistení šikanovania učiteľom na základe vlastného pozorovania, alebo nahlásenia žiakmi, alebo obeťou šikanovania je potrebné konať neodkladne, ale podľa premysleného postupu, aby sme nenarobili viac škody ako osohu. Nekonajme unáhlyne, v žiadnom prípade nekonfrontujeme obeť s agresorom, neriešme problém pred triedou.

2. Ak si to situácia vyžaduje, zaistíme ihneď ochranu obeti.
3. Učítelia informujú triedneho učiteľa, ktorý je zodpovedný za dôsledné vyriešenie šikanovania.
4. Triedny učiteľ sa individuálne a postupne porozpráva najskôr so žiakmi - svedkami šikanovania. Začína rozhovormi s tými, ktorí na šikanovanie upozornili. Výpovede si zapisuje, sumarizuje dokumentáciu a dôkazy. Pri rozhovoroch neuvádza svoje zdroje informácií.
5. Ak šikanovanie nahlásila obeť, najskôr sa porozpráva s ňou. Mal by vzbudiť dôveru, nepodniknúť nič bez jej súhlasu a vedomia, trápenie nezväčšiť nešetrným zverejňovaním krívd, zistiť v čom si predstavuje pomoc učiteľa. Učiteľ preberá zodpovednosť za to, čo sa dozvedel, nemlčí ani na základe želania obete.
6. Snaží sa diskkrétne si overiť informácie z čo najväčšieho množstva zdrojov, porovnáva svoje postrehy s názorom iných dospelých - pedagógov, rodičov. Je optimálne prizvať na pomoc i psychológa, výchovného poradcu, ktorí by mali mať problematiku postupu pri riešení týchto problémov naštudovanú.
7. Na základe zozbieraných informácií musí rozlíšiť, či sa jedná o šikanovanie, či ide o ojedinelý priestupok. Dáva pozor aby sa nezamenila obeť s agresorom. Nie vždy musia byť agresormi silnejší jedinci.
8. Ak má zhromaždený dostatok informácií, vedie rozhovor s agresorom. Agresori sa môžu snažiť zľahčovať situáciu, vraviac, že šlo len o hru, zábavu. Niekedy stačí i rozhovor s nimi, pri ktorom im vysvetlíme škodlivosť ich správania, snažíme sa vysvetliť im ich konanie z nášho zorného uhla, vedíme ich k empatii. Zároveň im vysvetlíme možné sankcie, ktoré by z prípadného opakovania agresivity voči spolužiakom mohli hroziť. Myslíme i na to, že kritizujeme správanie, nie dieťa. V závere by sme mali vyjadriť vieru, že agresívny žiak je schopný získať vzhľad do svojho správania a možno dokonca pomôže učiteľovi zlepšiť v triede atmosféru a v budúcnosti bude učiteľovi nápomocný.
9. Triedny učiteľ podľa závažnosti prípadu a podľa priebehu vyšetrovania buď prípad uzavrie, alebo písomne informuje riaditeľa školy. Vždy informuje zákonného zástupcu agresora i obete o priebehu vyšetrovania a o opatreniach.
10. Riaditeľ školy po dohovore s triednym učiteľom určí ďalší postup.
11. Podľa závažností riaditeľ školy nahlási prípad polícii, kontaktuje CPPPaP, sociálny úrad.
12. Po uzavretí riešenia prípadu škola realizuje opatrenia na riešenie situácie.

6. Opatrenia na riešenie situácie

1. Ak napriek veľkej snahe nedospejeme k vierohodnému výsledku vyšetrovania, napr. dvaja chlapci bijú opakovane menšieho bez svedkov, čím ich asociálne správanie môže byť ťažko dokázateľné v tom prípade nám zostáva aspoň vytvoriť diskkrétne opatrenia, aby sme pre obeť vytvorili bezpečné podmienky v našej triede a informácie si ponecháme pre ďalšiu vhodnú príležitosť.

2. Vždy oznámime triede, ako budú vinníci potrestaní a zabezpečíme realizáciu „liečenia“ celej triedy (prípadne školy) za pomoci kvalifikovaných odborníkov (Pedagogickopsychologické poradne).

3. Opatrenia pre obeť:

vo fáze vyšetrovania môžeme umožniť obeť odísť zo školy skôr, alebo v najzávažnejších prípadoch po dohode s pedagógmi jej umožníme niekoľko dní neprísť do školy vôbec, kým nezaručíme bezpečnosť a odstránenie hrozby fyzického, alebo psychického teroru. Toto realizujeme len so súhlasom zákonného zástupcu, preloženie obeť na inú školu býva častým riešením, avšak z morálneho hľadiska to nie je vhodné. Obeť, spolužiaci i aktéri musia nadobudnúť presvedčenie, že zlo je potrestané, vyriešené, ak v dôsledku šikanovania prišlo k fyzickému zraneniu, poskytneme prvú pomoc, ihneď kontaktujeme zákonného zástupcu. Doporučíme mu návštevu lekára, zhotovenie fotodokumentácie a oznámenie skutku polícii, odporučíme rodičom obeť návštevu odborníkov CPPPaP.

4. Opatrenia pre agresorov

Vyvodzujeme jednoznačné tresty podľa miery previnenia agresorov.

a) bežné opatrenia:

- odporúčanie rodičom agresora návštevu odborníkov CPPPaP, udelenie výchovného opatrenia (napomenutie a pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľom školy), zníženie známky zo správania, preloženie žiaka do inej triedy

b) mimoriadne opatrenia

- odporúčanie rodičom agresora umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do miestne príslušného diagnostického centra, alebo liečebno-výchovného sanatória,
- oznámenie príslušnému Úradu práce sociálnych vecí a rodiny - sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, v znení neskorších predpisov,
- oznámenie príslušnému útvaru Policajného zboru SR.

V Žiline, 31. augusta 2020

Ing. Josef Ilčík, PhD.

riaditeľ SOŠS

Smernica č. 36/2018

k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach

Gestorský útvar: sekcia národnostného a inkluzívneho vzdelávania, tel.: 59374428 ev. č.: 2018/6049:1-12AA Ministerka školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky podľa § 3 písm. d) a o) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“) v súlade s článkom 11 ods. 2 písm. f) druhým bodom Organizačného poriadku Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vydáva túto smernicu:

Čl. 1 Úvodné ustanovenia

- (1) Táto smernica upravuje základné znaky, formy a prejavy šikanovania detí a žiakov (ďalej len „žiak“), možnosti preventívneho pôsobenia a metódy riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy a školského zariadenia podľa § 144 ods. 1 písm. o) a § 153 ods. 1 zákona a na práva žiaka podľa § 144 ods. 1 písm. i) a k) zákona.
- (2) Ustanovenia tejto smernice o škole sa rovnako vzťahujú aj na školské zariadenie.

Čl. 2 Charakteristika šikanovania

- (1) Na účel tejto smernice sa šikanovaním rozumie
 - a) správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrašovanie iného žiaka alebo
 - b) úmyselný spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť.
- (2) Podstatou šikanovania je najmä
 - a) úmysel ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky,
 - b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
 - c) prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.
- (3) Šikanovanie sa môže prejavíť
 - a) v priamej forme, najmä fyzickými útokmi, urážaním, nadávkami, posmechom, zosmiešnením, príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obete, odcudzením vecí, vyhrážaním, zastrašovaním, vydieraním, zneužitím osobných údajov, fotografií, šírením nepravdivých informácií alebo kyberšikanovaním.
 - b) v nepriamej forme, najmä prehliadaním, ignorovaním, zámerným vyčleňovaním z kolektívu alebo nedobrovoľným vystavovaním agresívnym situáciám.

(4) Kyberšikanovaním je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrasovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.

(5) Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky

- a) sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,
- b) agresor vystupuje často anonymne,
- c) útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
- d) agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
- e) útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
- f) útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,
- g) agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
- h) útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
- i) obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,
- j) obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
- k) zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.

(6) Šikanovanie môže napĺňať skutkovú podstatu trestného činu alebo priestupku.

(7) Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za trestný čin

- a) ublíženia na zdraví, 1)
- b) obmedzovania osobnej slobody, 2)
- c) lúpeže, 3)
- d) vydierania, 4)
- e) hrubého nátlaku, 5)
- f) nátlaku, 6)
- g) porušovania domovej slobody, 7)
- h) sexuálneho násillia, 8)
- i) sexuálneho zneužívania, 9)
- j) krádeže, 10)
- k) neoprávneného užívania cudzej veci, 11)
- l) poškodzovania cudzej veci, 12)
- m) nebezpečného vyhrážania sa, 13)

- n) nebezpečného prenasledovania,14)
 - o) výroby detskej pornografie, 15)
 - p) rozširovania detskej pornografie, 16)
 - q) prechovávanía detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení, 17)
 - r) ohovárania.18)
- (8) Šikanovanie môže naplňať skutkovú podstatu priestupku proti občianskemu spolunažívaniu19) alebo priestupku proti majetku.20)
- (9) Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku21) nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.
- (10) Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin
- a) neprekazenia trestného činu,22)
 - b) neoznámenia trestného činu 23) alebo
 - c) ublíženia na zdraví. 24)

Čl. 3 Prevencia šikanovania

- (1) Prevencia šikanovania sa zabezpečuje najmä formou súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu vrátane pozitívneho vplyvu osobnosti pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca v rámci
- a) každodenného vyučovania, obsahového zamerania a didaktiky predmetov a prierezových tém
 1. osobný a sociálny rozvoj,
 2. mediálna výchova,
 3. multikultúrna výchova,
 4. ochrana života a zdravia,
 5. výchova a vzdelávanie k ľudským právam,
 6. výchova k občianstvu,
 7. boj proti extrémizmu,
 8. výchova k manželstvu a rodičovstvu a
 - b) súťaží, hier, prednášok alebo diskusií organizovaných školou alebo organizovaných inými relevantnými subjektmi.

- (2) Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ priebežne informujú zákonných zástupcov, opatrovníka, osoby, ktorým súd zveril dieťa do osobnej starostlivosti²⁵) alebo do pestúnskej starostlivosti alebo do starostlivosti budúcich osvojiteľov²⁶) (ďalej len „osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa“) alebo zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu o preventívnych činnostiach školy. Pri realizácii preventívnych činností školy riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ venujú zvýšenú pozornosť efektívnosti týchto činností. Za efektívnu stratégiu v príslušnej oblasti sa nepovažujú jednorazové činnosti, kultúrne podujatia, moralizovanie a zastráňovanie.
- (3) Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ vopred preveria navrhované preventívne činnosti školy s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu neodborných činností, ako aj škodlivému vplyvu kultov, siekt či extrémistických organizácií na žiakov.
- (4) Riaditeľ školy oboznamuje s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania
- a) všetkých žiakov príslušnej školy a ich zákonných zástupcov,
 - b) zamestnancov školy príslušnej školy,
 - c) osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 - d) zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu.
- (5) Riaditeľ školy zodpovedá za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania. Pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie najmä
- a) vytvára pozitívne prostredie v škole,
 - b) podporuje prosociálne správanie a vzťahy detí,
 - c) určuje v školskom poriadku pravidiel
 1. správania sa vrátane sankcií za ich porušenie,
 2. používania informačno-komunikačných technológií (mobilných telefónov, tabletov, počítačov a iných komunikačných technológií) v priestoroch školy,
 - d) rozpracúva podrobnosti prevencie a riešenia šikanovania žiakov vo vnútornom predpise školy,
 - e) zabezpečuje v súlade s pracovným poriadkom školy zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení a v čase mimo vyučovania, najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať,
 - f) oboznamuje pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov so spôsobom oznamovania šikanovania a preverovania šikanovania,
 - g) informuje o postupe pri zistení šikanovania, najmä
 1. pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov,
 2. žiakov,
 3. zákonných zástupcov žiaka,

4. osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 5. zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu,
- h) zabezpečuje zverejnenie kontaktných údajov inštitúcií, ktoré sa prevenciou a riešením šikanovania zaoberajú,
 - i) určuje v pracovnom poriadku školy povinnosť zamestnancov školy oznamovať podozrenie zo šikanovania,
 - j) zabezpečuje vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania, vrátane kyberšikanovania, prostredníctvom zvyšovania digitálnej gramotnosti učiteľov,
 - k) spolupracuje s odbornými zamestnancami príslušného centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (ďalej len „centrum“) a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských služieb a preventívnych služieb v regióne,
 - l) zapája do prevencie šikanovania žiacku školskú radu, radu školy a zriaďovateľa.

Čl. 4 Metódy riešenia šikanovania

- (1) Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba zostavuje tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania.
- (2) Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba pri zisťovaní a preverovaní šikanovania najmä
 - a) zabezpečí bezodkladnú pomoc obetiam a ochranu obetí,
 - b) zabezpečí dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
 - c) vykonáva opatrenia na zabránenie novej krivej výpovede agresora jeho izoláciou počas preverovania šikanovania,
 - d) preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,
 - e) zabezpečí, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom,
 - f) zabezpečí zistenie vhodných svedkov a uskutočnenie individuálnych rozhovorov alebo konfrontačných rozhovorov so svedkami,
 - g) uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom informatizácie alebo externým expertom,
 - h) kontaktuje vo vzťahu k obeť, agresorovi a svedkovi šikanovania
 1. zákonných zástupcov,
 2. osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 3. zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu,

4. zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v ktorom je žiak umiestnený,

- i) kontaktuje miestne príslušné centrum,
- j) zabezpečí použitie anonymnej dotazníkovej metódy,
- k) vedie písomné záznamy o riešení jednotlivých prípadov šikanovania,
- l) zabezpečí pri rozhovoroch prítomnosť najmenej dvoch pedagogických zamestnancov alebo odborných zamestnancov,
- m) ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu. 27)

Čl. 5 Opatrenia na riešenie šikanovania

- (1) Opatreniami na riešenie šikanovania pre obeť a jej zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je obeť umiestnená na základe rozhodnutia súdu sú najmä
 - a) odporúčanie vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť,
 - b) zabezpečenie skupinového intervenčného programu v spolupráci s centrom,
 - c) zaistenie bezpečia obete,
 - d) zabezpečenie informovania a poradenstva o šikanovaní pre osoby uvedené v článku 3 ods. 2.
- (2) Opatreniami na riešenie šikanovania pre agresora a jeho zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je agresor umiestnený na základe rozhodnutia súdu sú najmä
 - a) odporúčanie zákonným zástupcom agresora vyhľadať odbornú starostlivosť centra,
 - b) preloženie agresora do inej triedy alebo do inej výchovnej skupiny, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie,
 - c) uloženie opatrenia vo výchove podľa § 58 ods. 2 a 3 zákona.
- (3) Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec je povinný šikanovanie, alebo podozrenie zo šikanovania medzi žiakmi bezodkladne riešiť a každej jeho obeti bezodkladne poskytnúť pomoc.

Čl. 6 Spolupráca školy s orgánmi činnými v trestnom konaní a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

- (1) Riaditeľ školy je povinný oznámiť orgánom činným v trestnom konaní podozrenie, že žiak sa dopustil

- a) šikanovania,
- b) spáchania trestného činu uvedeného v čl. 2 ods. 7 alebo opakovane páchal priestupky uvedené v čl. 2 ods. 8 v súvislosti so šikanovaním.

(2) Riaditeľ školy je povinný orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť

- a) podozrenie podľa odseku 1,
- b) skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov,
- c) opatrenia, ktoré prijal podľa článku 4 alebo článku 5.

Čl. 7 Spolupráca školy so zákonnými zástupcami žiakov, osobami, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadením, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu

- (1) Pri podozrení na šikanovanie žiaka spolupracujú riaditeľ školy, koordinátor prevencie, výchovný poradca, ďalší pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci s rodinou obete a s rodinou agresora.
- (2) Pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci dbajú pri rozhovore so zákonným zástupcom obete, agresora alebo svedka najmä na zachovanie dôvernosti informácií.
- (3) Riaditeľ školy môže odporučiť zákonným zástupcom agresora a osobám, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadeniu, v ktorom je umiestnený na základe rozhodnutia súdu, umiestniť agresora na dobrovoľný diagnostický pobyt do diagnostického centra alebo do liečebno-výchovného sanatória.
- (4) O úkonoch podľa tohto článku osoba poverená riaditeľom školy vyhotovuje zápis, z ktorého po jednom vyhotovení poskytne každej zo zúčastnených osôb.

Čl. 8 Zrušovacie ustanovenie

Zrušuje sa Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach.

Čl. 9 Účinnosť

Táto smernica nadobúda účinnosť 1. septembra 2018.